

Ta lendab mesipuu poole ...

Muusikaleht

1993
2

Arbo Valdma: Muusika on vaimsus

Neeme Kuningas: Muusika Linnahallis

Harry Truman — president-pianist

Mstislav Rostropovič tuleb Eestisse

Eesti heliloojad said kokku

8. jaanuaril said Heliloojate Liidus kokku üle poole Liidu liikmetest. Juhtohjad võttis koosoleku juhatajana ja põhiettekandjana enda kätte esimees Jaan Rääts. Ta märkis, et Liidu funktsioon on viimasel ajal järsult muutunud, sellest on saanud sisuliselt ametiühinguorganisatsioon. Koos heliloomingu ideoloogilise juhtimisega on ära langenud ka muusikaelu arengu analüüsimise ning suulise muusikaharidusliku tegevuse (muusikaõpetajate ees esinemise jne.) funktsioonid.

Ja tõepoolest loomingulisi küsimusi ei puudutatud üheski sõnavõtus. Õigemini — neid polnudki. Sest ka ametiühinguline pool, millest rääkis J. Rääts, kedagi esinema ei ergutanud. Pensionäridele on antud toetust 23 korral, reisikulused on aidatud katta 55 juhul, toetatud on rahaliselt ka muusikateadlasi, sest honorarid on väikesed. Omakorda on saadud dotatsiooni valitsuselt.

Muusikafondi juhataja T. Kurvits tõi oma lühikeses kaasettekandes ära arvulised näitajad. Möödunud aastal olid Heliloojate Liidu tulud 200 000 krooni, (sellest üle poole ärilisest tegevusest) kulud 160 000 krooni, seega positiivne saldo 40 000 krooni.

Äri, esijoones oma ruumide väljaüürimise näol, tuli ajada kavala kaubaga. Nüüd on aga kõik läinud lihtsamaks, sest 1. detsembrist 1992 sai Heliloojate Liit maja omanikuks. Ka Soome ja Rootsi Heliloojate Liidult ning isegi Austraalia eestlasteltki on saadud materiaalseid toetusi, s.h. tehnikat näol. Selle kasutamise ajal läinud olukord keerulisemaks, sest suhted Heliplaadifirmaga on katkenud. Muret valmistab autori kaitse korraldamatus, noodipaberi muretsemine, nootide paljundamine ja veel palju muud.

See kõik J. Räätsa aruandest. Siis tulid ka hilinejad kohale ja kätte jõudis kauaoodatud hetk — kvorum sai täis, 93 Heliloojate Liidu liikmest oli saalis 63. Seda kasutati kibekähku ära, ja tehti parandus põhikirja — edaspidi on üldkoogu otsustusvõimeline, kui kohal on pooled liikmetest, mitte, nagu varem nõuti, kaks kolmandikku. Otsuseid võib samuti vastu võtta kvalifitseeritud häälteenamuse asemel lihthäälteenamusega. Kõlasid ka repliigid igasuguste kitsenduste kaotamisest, nagu olevat Soomes ja Rootsis, kuid nende mõtete hääletamiselepanekut ei nõutud.

Edaspidine aeg kulub repliikide vahetuseks varem liikumapandud mõtte üle, kas mitte kahte lehte minna — heliloojad oma ametiühingusse, muusikateadlased omasse. Poolehoidu leidis viimaste ettepanek (esitaja M. Kolk) moodustada küsimuse uurimiseks pariteetsetel alustel komisjon ja otsustada asi kahe kuu pärast, siis teostada ka ümbervalimised.

Lõpuks andis žürii (esimees E. Tamberg) kätte aastapreemiad K. Singile, E. Mäele, J. Räätsale ja O. Ehalale.

Ajakirjanikku jäi kummitama N. Kuninga lause käesolevas ML-s: nagu pärlid kee otsas. Nimelt kidakeelsuse pärlid muusikute ametlike koosistumiste kees, mida viimasel ajal on tulnud pealt kuulata. Nähtavasti on allergia mammutkõnekoosolekute suhtes põhjendatud. Kuid kusagil peab olema ikka ka see vastastikuse vaimuväljutamise pärlite kee, mida mööda liigub edasi Eesti muusikaelu. Nähtavasti ühises töös ja mitteametlikel koosistumistel.

Herbert Vainu

Milledes tööd on aastavahetusel käsil „Eesti Kontserdil“? Hooaja alguses tutvustati lehtedes „Sirp“ ja „Päevaleht“ 18. IX, „Postimees“ 23 IX) muusikaürituste organiseerimise uut struktuuri EK-s. On see uue 1993. aasta alguseks käivitunud?

Vastab „Eesti Kontserti“ produtsent MADIS KOLK.

*

Paistab, et kontsertisaalide tugevam tõmme pidulikul jõuluajal ei ole õnneks mingi üürrike mood. EK muusikaosakonnal oli selle suure sagimise ajal ühtlasi teoksil käimasoleva hooaja viimaste lahtiste otste kokkusõlmimine. Plaanikoostajate põhitähelepanu on aga loomulikult kandunud hooaegadesse 1993/1994 ja 1994/1995.

Tööjaotus eestvedajate meeskonnas on pärast hooaja alguse väikest reformi (kunstilise juhi Lauri Väinmaa lahkumine) praeguseks tõepoolest selgenu- nud. Hooaegade ülesehitamise üldkontseptsiooni ja sõlmküsümisi arutab EK kunstinõukogu, kuhu kuuluvad direktor Oleg Sapožnin, asetäitja Enno Mattiisen, produtsendid Peeter Vähi ja Madis Kolk ning EK alla kuuluvate kollektiivide juhid Ants Üleoja, Tõnu Kaljuste ja Andres Mustonen.

Nii EK kollektiivide (RAM, Filharmonia kammerkoor ja „Hortus Musicus“) kui ka Eesti Raadiole allutatud (kuid,

näikse, iseseisvumist hauduva) ERŠO juhid ja määndžerid vormivad oma loomingulisi tegevusplaanide ammu praktiliselt omaloominguna, piirideks vaid EK ja ER majanduslikud võimalused. Kunstinõukogule jääb siinkohal kooskõlastav ja tasakaalustav roll.

Eesti Kontserti hooaja ülejäänud paarisajast üritusest, mille hulgas nii kontserte väikelinnade muusikakoolides kui ka suuri rahvusvahelisi festivale, on igal konkreetne algataja/korraldaja/vastutaja. Enamasti on selleks üks EK produtsent, suurete välismaiste kollektiivide külaliskontsertite puhul ka EK direktor ja tema asetäitja. Igal produtsendil on oma projekti-mosaik, Peeter Vähi omast mainiksin Oriendi muusika festivale, äsjust Pärdi festivali, Schuberti sümfooniade autentsete esituste sarja Andres Mustoneni juhatusel, suvemuusika festivali. Lauri Aava korraldada on lõviosa kammerkontserte. Minu põhivaldkonnaks on festival NYDD, aga ka „Con brio“ ja mitmete tippansamblike ja -solistide toomine raja tagant.

Kuidas prognoosida EK arenguvälja-vaateid lähiaastatel? Lähinisti erialases väljaandes, nagu on „Muusika-leht“, tohiks ehk tutvustada oma seisu-kohta läbi ühe ajakirjandusliku liivakasti-juhtumi, 23. septembril ilmus „Estonias“ Boris Tuchi artikkel EK hooaja alguse pressikonverentsist. Rubriigis „Parempool- sete vaateid“ (!) on pika pealkirja alla muu-

hulgas öeldud: „Eesti Kontsert“ on super- tsentralistlik organisatsioon, mis tuleks laiaili saata, ütles ...produtsent Madis Kolk.“ Moondades tsitaadikillu kontekstist väljarebimisega mõttelt pahupidiseks, teki- tab Tuch fantoomi, millele siis julgelt vastu astub, kinnitades: „tuhanded Eesti muusika- armastajad“ sellega ei lepi!

Tegelikult rääkisin pressikonverentsil, et Lääne malle piieldes võib tundu- da küll ahvatlev (tõepoolest supertsentra- listliku) EK ülesanded väiksemate mitte- riiklike agentuuride ja büroode vahel ära jagada, kuid sel juhul nõuaks korraldajate ring praegusest paljukordselt rohkem raha, aga ikkagi oleks igapäeva kontserdiel- use, iseäranis kammermuusikas, karta kuude- pikkusi tühikuid, mis poleks sobilik ühele euroopalikule pealinnale. Lisasin oma arvamuse meie konkreetse olukorra kohta.

Samal seiskohal olen ka praegu. Kommertsist kõrgemale muusika- kunstile ei ole tänases Eestis esialgu näha teist stabiilset kandjat.

Igal juhul võib „Eesti Kontsert“ kuulu- tada uuele hooajale (1993/1994) üsna põrutavalt. Selleks on rahvusvaheline avafestival, milles osalevad Eesti tippmuusi- kute kõrval „Paragon Ensemble“ Glasgow'st, „Amati Trio“ Brüsselist, Kölni kammerorkester, soomlaste esindusorkester Helsingin Kaupunkiorkesteri“ ja Washingtoni sümfooniaorkester Mstislav Rostropovitši juhatusel.

Eesti Üldlaulupeo Direktsioonis

Enam kui 1800 koori, orkestrit ning rahvatantsurühma rohkem kui 40 tuhande osa- võtjaga valmistub kaheks suureks peoks — noorte VII laulu- ja tantsupeoks (15.— 20. VI 1993) ning juubelpidustusteks — 125 aastat Eesti esimesest üldlaulupeost (26. juuni — 3. juuli 1994). Direktsioonile tähendab see tööd kahes paralleelselt kulgevas protsessis, koostööd erinevate loominguliste gruppidega. Noorte laulu- peo sisulist ettevalmistamist juhivad teata- vasti Rene Eesperi, juubelilaulupeo ette- valmistamist aga Kuno Areng. Noorte tantsupeo üldjuhiks-pealavastajaks on Ilma Adamson. XV üldtantsupeol aga Mait Agu. Direktsiooni ülesandeks on luua loominguliste kavatsuste realiseerimiseks vajalikud organisatsioonilised ning ma- janduslikud tingimused. Loomulikult ei tuleks sellega toime ainultsi direktiooni kolm koosseisulist töötajat. Toimib — ja toimib hästi — terve organisatsioonilise töö hierarhiline süsteem, mis hõlmab hulka toimkondi Tallinnas ning vabariigi linna- des ja maakondades.

Hiljuti lõppes noorte peoks osavõtu järelregistreerimine, samuti juubelpi- dustustest osavõtuks registreerimise esi- mene ring (saadud andmed ei ole veel täielikud. Enamik Tallinna täiskasvanute kollektiividest pole vastavat kaarti esita- nud). Noorte laulu- ja tantsupeost osa- võtjate arv peaks küündima 26 tuhandeni. Valmistub aga peoks 32 juhat! Paljudel juhtudel on lahtrisse „asutamise aasta“ märgitud 91 või 92. Tähendab, pidu on pop, sellest tahetakse osa võtta. 240 te- gutsevat lastekoori on ise suurepärase näitaja, kuid neile lisandub veel 100 peole pürgivat muditaskoori ligi 4 000 lauljaga. Noorema astme tantsurühmade seas (eriti 3.—4. kl. ja 5.—7. kl. liigis) pretendeerib ühele arvestuslikule kohale 2,5—3 kol- lektiivi! Kõik see jutustab sellest, et püramiidi alus on lai, aga ka konkursi kujunemisest, mis jätab nõrgemad kollek-

tiivid koju. Isegi koolide puhkpilliorkest- rid, mille vastu aeg on olnud ehk kõige karmim (pillide puudus, olemasolevate kehv kvaliteet, dirigentide väga madal tööta- su jpm.), tulevad peole „soliidse“ koosseisuga — arvel on 700 mängijat. Neid toetavad koondorkestris kaks külalis- orkestrit — üks Soomest, teine Rootsi- st.

Täiskasvanute kooride, orkestrite ning tantsurühmade registreerimise tulemused kõnelevad püsimisest. Järelikult pole kollektiivid veel alla vandunud majandus- raskustele. Optimismi sisendavad teatud tendentsid. Sageli märgitakse arvestus- kaardil sinna, kus tavaliselt nimetati kollektiivi ülevälpidavat asutust, ette- võtet või organisatsiooni — „iseseisev“, üha sagedamini aga esineb märksõna „vald“. Tähendab, kollektiivid otsivad ja leiavad raha, et edasi tegutseda. Samal ajal ei ole võimustruktuurid tegudes sugu- gi nii kategoorilised kui deklaratsioonid- des, et „igähe oma mure, riik ei pea seda või teist nähtust subsideerima jne.“

Võime nentida tõsiasja, et laulu- ja tantsupeo traditsioon ei kujuta endast mitte teatud elementide summat, vaid see on süsteem, rahvuskultuuri süvanähtus, üldrahvalik fenomen, millesse suhtumise juured on väga sügaval, enamusel meist juba geenides.

Noorte VII laulu- ja tantsupeo ette- valmistustöö käivitust optimaalset ajal ning kava korralduslik omandamiseks on olemas kõik eeldused. Juhtidele korraldatud seminarid (tantsupeo osas koguni 2— 3 voo-ru) olid osavõturohked. Ajal, mil ML k.o. number ilmub, on peo esimehe eel- proov juba tõenäoliselt seljataga. Eks siis tule juttu tulemustest ning hinnangutest.

Juubelilaulupeo (XXII) üldlaulupeo) repertuaar sega- ja meeskooridele on ilmunud, puhkpilliorkestritelgi pool vajali- kest nootidest käes. Nais-, laste- ja poistekoorid saavad oma kogumikud kätte lähemal ajal. Aega kava korraldus- äraõppimiseks peaks piisama.

XV üldtantsupeo kava valmistatakse ette piirkonniti. Rühmadel on käes piisavalt tantsukirjeldusi. Töö võib käia täie hooga.

Suurpidude majandamine on omaette suur teema. Pööran siin tähelepanu vaid paarile momendile. On olemas Eesti Laulupeofond (direktsioon on selle hoid- jaks). Fondi summast finantseeritakse juubelpidustuste ettevalmistamist (kuni hakkavad laekuma vastavate pidude oma- tulud). Oluline on, et fondi vahendite abil saavad tegevust jätkata juhtide vabariikli- kud kollektiivid (VKS — Koorijuhtide segakoor; VKN — Koorijuhtide naiskoor; VOP — orkestrijuhtide puhkpilliorkester; ERT — rahvatantsujuhtide tantsurühm ning EOR — Orkestrijuhtide rahvamusiika- orkester, kokku ca 335 inimest). Fondi sees on asutatud sihtfondid (Anna Raudkatsi nimeline ja Dayid-Otto Wirkhausi nimeli- ne), kuhu kogutakse raha vastavate preemiate ning stipendiumide tarvis. Detsembri algul toimunud üldlaulupeo peakomisjoni istungi ajal andis Taavo Wirkhaus üle 2000 krooni oma vanaisa nimelisse sihtfondi.

Käesoleva aasta esimese poole vältel müüvad koorid, orkestrid ning tantsu- rühmad laulu- ja tantsupeo loterii pileteid — 1 miljon piletit, (üks igale eestlasele!) hinnaga 1 kroon tükk. 45% laekunud rahast läheb loterivõitude väljamaks- miseks — suurim võidusumma 50 000 kr., 10% saavad pileteid müünud kollektiivid enda käsutusse. Aktiivsematele on ette nähtud ka preemiad.

Lõpuks veel ühest probleemist. 1994. aastal möödub 125 aastat Eesti esime- sest üldlaulupeost. Sündmust planeeri- takse tähistada suurejooneliselt. Kuid tundub, et ajaloolaste, kodu-uurijate, kirjastajate jne. jne. huvi pole veel piisavalt avaldunud. Mõelgem, veel pole hiljal „Kel eeldusi, löögu käed külge!

Ilmar Moss,
Eesti Üldlaulupeo
Direktsiooni direktor

Meest sõnast, härga sarvist.

Eelmises „ML“ numbris rääkisime, kuidas Andres Bergmann lubas muuta Tartu noodikaupluse laiaprofiililiseks muusikapoeks, aga tegi selle asemel hoopis panga. Mitmel pool Tartus tehtud kriitikale oli A. Bergmann juba hakanud reageerima ja paar päeva pärast „ML“ trükkimist avas ta teises kohas noodipoe. Suurejoonelised lubadused ootavad täies ulatuses aga ikka veel realiseerimist. Nagu „Eesti Ekspressis“ nr. 1 võisime lugeda, läheb Era-pangal praegu hästi. Loodame, et soodus finantsolukord võimaldab hr. Bergmannil suhteliselt kiiresti näidata, et vanasõna „Meest sõnast, härga sarvist“ kehtib ka tema kohta.

Arbo Valdma: Muusikas on vaimsus üle kõige

Arbo Valdma, olete elanud väljaspool Eestit juba 20 aastat. Kas nende aastate jooksul on sidemed kodumaaga harvenenud või tihenened?

Ütleksin, et nad on pärast laulvat revolutsiooni ja Eesti iseseisvumist sisukamateks muutunud. Mul on tänu oma pedagoogilisele ja kontserttegevusele teatav positsioon Euroopa muusikamaailmas. Mitmete heliplaadifirmade tarvis olen salvestanud 6 LP-plaati, s.h. eesti muusikast. Belgradi ja Novi Sadi kunstiülikoolide klaverikateedrite ja muusikaosakondade juhatajana ja korralise professorina olen praegu Euroopa Klaveriõpetajate Assotsiatsiooni (EPTA) Serbia alaühingu president, 1989. aastast Rahvusvahelise Biograafia Keskuse (IBC, peakorter Inglismaal Cambridges) Euroopa muusikaosakonna juht (Deputy Director-General for Europe for Music). Nii õnnestus mul kaasa aidata selleks, et Tallinna Konservatoorium ja 1989. a. loodud Eesti Klaveriõpetajate Selts said vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeteks.

Pole mind ka Eestis unustatud. 9. jaanuaril 1992. a. promoveeriti mind Raekoja saalis Tallinna Konservatooriumi Õpetatud Nõukogu otsusega selle õppeasutuse audoktoriks.

Ja praegu olete siin...

Isiklikus plaanis aasta lõpul külas oma Pärnus elaval emal, vennal, vanadel tuttaval, muusikalisel plaanis läbi viimas lühikesi paaripäevaseid meistrikursusi Tallinnas, seekord parooli all „Vaimsus“. Korraldajaks on Eesti Klaveriõpetajate Selts ja Tallinna Konservatoorium.

Pean neid kursusi, vahel ka seminarideks või suvekoolideks nimetatud, väga tähtsaks alternatiivseks täienduseks muusikalises kõrgkoolis õpetamisele. Teoreetilises plaanis olen läbi töötanud teema „Alternatiivne õppeviis — tee tagasi muusika juurde“, läbi viinud 27 meistrikursust mitmel pool Euroopas ja Kanadas. Nähtavasti oli see ka üks põhjus, miks Ameerika Biograafia Instituut valis mind 1991. a. „Aasta isiksuseks“ (Man of the Year 1991)

Milles need põhimõtted seisnevad?

Aluseks on vanad igihaljad tõed, mida formuleeris juba minu õpetaja Bruno Lukk: 1) vaadelda iga teost sellisena, nagu puutuksid sellega esmakordselt kokku ja 2) seejuures kui omaette nähtust, nagu teistega seostamatut, 3) analüüsida iga detalli nii, nagu poleks millegi sarnasega enne kokku puutunud. Tee vaimsele avamisele läheb läbi mõistmise, analüüsi. Mõned pianistid ei pea aga seda vajalikuks, arvavad, et teost saab paremini „tabada“ intuitsiooni kaudu...

Meistrikursuste kavad on individuaalsed. Iga pianist on siin erilises valguses. Kursuste juhataja on omamoodi autor — ta kujundab suhte muusikasse, töötempo jne. jne.

(Edasi asub A. Valdma neid põhimõtteid selgitama. Kuna see jutt läheb lühintervjuu jaoks pikaks, lepime kokku, et ta koostab oma selleteemalistest ettekannetest lühikokkuvõtte ja saadab ML-le avaldamiseks.

Ühe aspekti toome aga siinpuhul ära).

Selle lähenemisel on ka eetilise ja ökoloogiline külg. 1993. aasta aprillis toimub Kanadas Calgary's maailma I kongress teemal „Akustiline ökoloogia“. Asutakse analüüsima kõige kuuldava vahetõrki. Siin on ka muusikateose koha küsimus: iga muusikateos on omaette üksus, kui soovite — indiviid, mida peaks ümbritsema vaikus. Soodsalt suhtusid korraldajad minu ettepanekusse rõhutada ka eetilist külge: iga muusikateos on tervik, millest osa eraldamine on nagu elusolendilt mingi osa eraldamine. Pean muusikateoste üksikute fraaside ärakasutamist saatekujunduses,

reklaamis jne. vägivallaks teose kallal. Selle vastu tuleks võidelda nii, nagu looduskaitseeltsid võitlevad looduse „piinamise“ vastu.

Kas niisugune põhjalik süvenemine igasse teosesse ei laienda meie arusaamist väärtmuusikast. Võib-olla mõned teosed on moe pärast kuulsaks saanud, teised unustusse jäänud seepärast, et neisse pole süvenetud?

Paistab, et see pole üldreeglinna nii. Ka suurteil heliloojalatel on vähem õnnestunud teoseid, mida mängitakse vähe seepärast, et neis sisalduv sõnum on lihtsakoelisem. „Kuupaistesonaati“, näiteks, olen aga uurinud 25 aastat ja ikka leian seal midagi uut. Ühed muusikateosed on teistest lihtsalt sisutihedamad, nende rikkuse väljapanalüüsimise pikk, geniaalsete lugude puhul lõputu protsess.

Kas Teie teoreetiline mõte pürdub sellega?

Ei, kõigepealt uurisin pianisti ja klaveri vahelist suhet, siis muusikakuulamist, kuulamise tehnikat. Alternatiivõpe analüüsi alusel tegin nagu läbi oma kolmanda etapi, mis sisaldab ka eelnevate uuringute tulemusi.

Kuidas hindate oma õppetöö resultaatit?

Kui juurde lugeda ka meistrikursusi, on mul olnud üle tuhande õpilase. 32 lõpetanud õpetavad ja mängivad ise üle kogu maailma, kõige rohkem endises Jugoslaavias, 22 on saanud magistri kraadi minu juures. Mitmed minu endised õpilased on paljude rahvusvaheliste konkursside laureaadid, saanud ka peaaegu hindu. Rita Kinkale omistas Europarlament 1991. a. „Euroopa parima naisinterpreedi“ auhinnetuse.

Finantsolukord on viimastel aastatel läinud halvemaks nii Eestis kui arvatavasti ka Jugoslaavias. Kuidas on see mõjunud muusikaelu arengule?

On olemas kõnekäänd: „Nii palju kui on raha, on ka muusikat“. Minu tähelepanu kohaselt on siin puudu esimene lüli: „Nii palju kui on ideid...“ Kui on olemas häid ideid, leidub ka raha muusika tegemiseks. Kui ei tule riigilt, saab sponsoritelt — firmadelt või eraisikutelt. Kõige raskemal ajal suutsime me muretseda Novi Sadi Ülikooli Muusikaakadeemiale elektroonikaklassi, osta 3 uut klaverit jne. Muidugi ei realiseeru kõik ideed. Mul endalgi on parasjagu mõtteid tühja jooksunud, seehulgas finantseerijate leiguse tõttu. Kuid sellest ei maksa enda kohutada lasta. Tuleb tulla välja üha uute ja kvaliteetsemate ideedega. Nii saab mitte ainult midagi, vaid ka palju ära teha.

Eestis paistab lugu olevat samasugune. Rahapuudusest räägitakse palju, aga selle taha pole asi pidama jäänud. Tallinn on kujunenud peaaegu niisamasuguseks kõrgekvaliteediliste kontsertide linnaks nagu Brüssel või Amsterdam. Võib-olla piirab rahapuudus külastatavust. Aga väärt kontserdid on vist ka siin väljamüüdnud. Mul oli endal tõsiselt raskusi jõuluarvatooriumile pääsemisega.

Kas poliitiline pingeline Jugoslaavias muusikaelu ei sega?

Segab, ja teiselt poolt hoogustab tõsisusele, eriti Novi Sadis. See on Serbia koosseisu kuuluva Vojevodina autonoomse riigiosa pealinn. Erinevalt enamikust endise ja praeguse Jugoslaavia muusikakeskondadest on Vojevodina tõeline rahvaste paabel. Seal elavad läbiseigi esijoones serblased, horvaadid ja ungarlased. Internatsionaalse koosseisuga ollakse harjutud ja natsionalism pead ei tõsta. Meil õpib peale serblaste sloveene, sakslasi, bosniaasi, horvaate, ungarlasi. Pärit on nad nii Vojevodinast kui Horvaatiast, Sloveeniast ja Ungarist. Kõik koos oleme muusikamaailma kodanikud.

Saksa DV muusikakirjastused erastatud

Leipzigigi Saksa Muusikakirjastuse (*Leipziger Deutscher Verlag für Musik*) omanikuks sai Wiesbadeni raamatu- ja muusikakirjastus *Breitkopf & Härtel*. Osa väljaannete (Bachi ja Händeli säri, muusikaajalugu piltides jne.) väljaandmist jätkab aga Bärenreiteri kirjastus Kasselis. Sellega viidi lõpule endise SDV muusikakirjastuste privatiseerimine. Teine tuntud Leipzigigi kirjastus *Friedrich Hofmeister* on juba varem leidnud uue omaniku.

Beethoveni käsikiri tema arhiivi

3,1 miljoni marga eest omandas Bonni Beethoveni-arhiiv Londonis Sotheby oksjonil Beethoveni 24 leheküljelise noodikäsikirja „e-moll klaverisonaat“ op. 90. Sellega on Beethoveni autograafide erakätest äraostmine viidud põhiliselt lõpule.

Kodus võib mängida trummi

Nürbergis lõppes kohtuprotsess pereansambli vastu, kes kodus musitseerides kasutas trummi ja teisi müratekitavaid pille. Profestiv korterinaaber õigust ei saanud.

Beethoveni-Liszt klaver renoveeritud

Oma viimased kontserdid andis L. van Beethoven talle 1817. a. kingitud inglise klaveril. Hiljem toimus samuti selle klaveri uus omanik Ferenc Liszt. Osaliselt on seda Viini klaveriehituse stiilile kohandatud. 1887. aastast asub Beethoveni-Liszt klaver Ungari rahvusmuuseumis. 1992. a. tegi ta aga reisi Londonisse, kus seda restaureeriti ja renoveeriti algse inglise algupära kohaselt.

Kolm plaati „Hovanštšinas“

Mussorgski „Hovanštšinas“ Šostakoviitši redaktsioonis, nagu seda mängiti ka „Estonias“, on ilmunud Läänes 3 heliplaati. Ajakirja „Grammophone“ juuninumbris võrreldakse kahte viimast versiooni — Abbado oma ja Peterburi Kirovi teatri dirigendi Valeri Georgijevi käe all ning sama teatri ettekandes esitatut. Leitakse, et Abbado variant on intensiivsem ja efektiivsem, kuid kiidetakse ka Georgijevi dirigeerimismaneeri (hästi tasakaalustatud jne.), samuti soliste ja koore. Avaldatakse ka intervjuu V. Georgijeviga.

NEEME

Neeme Kuningas, kas Linnahall oli sulle piisavalt tuttav, kui sa seal hakkasid tegema „Suudle mind, Kate“ lavastust?

Spetsiaalselt Linnahalli jaoks polnud ma sellises mastaabis küll varem midagi lavastanud. Seal tegime omal ajal laulu- pidude nn. rahvakunsti õhtuid, folkloorifestivale, valitsuskontserte jms. Meenub näiteks Tallinna sadama avamine, tollel kontserdil sai kasutatud tehniliselt komplitseeritud võtteid. Sadam avati kell neli ja kolm tundi hiljem sai kontserdipublik näha sellest videot. Tol ajal oli see tõeline julgustükk, mis eeldas naeruväärsete tehniliste üksikasjade lahendamist. Näiteks kuidas saada ekraan üles ja projektor lavale. Kõik oli vaja lavastada, et see tuleks 4 000 inimese silme all elegantselt välja.

Tuli teha muidki ideoloogiliselt ja sisuliselt õnnsaid üritusi, põhimõttel kui miski on loll, siis olgu hästi loll.

Enne „Kate“ Linnahalli minekut oli vist väike hirm, kas publikut ikka jätkub?

See oli ennekõike sisuline risk, publiku harjumus/harjumatus selles saalis käia, seal teatrit vaadata. Peab olema julgust riskida ja muidugi teos ja tegelased nii valida, et see võiks huvi äratada.

Kuidas ikkagi õnnestub rahvas saali saada ajal, kui kõik teatrid kurdavad publiku vähesuse üle? Piletihinnad olid ju tavaetendustega võrreldes üsna kõrged.

Väärikas ja korrektne reklaamikampaania, intuitsioon tüki valikul, intrigeeriv näitlejate-lauljate koosseis, võimekad administraatorid, optimaalsed piletihinnad.

Kui teos ja osatäitjad valitud, hakkab...

Siis hakkavad tehnilised probleemid, võimalused on ju seal piiratud ja tuleb nuputada, kuidas halvad pooled ära peita.

Või vooruseks muuta?

Nojah. Õigemini, mis seal on väärtuslikku, see tuleb tuua välja maksimaalselt. Kui seal muu ongi nagu kaasaegne, siis valgus on küll lootusetult vananenud. Kuna distantid on pikad, siis on võimalusi vähe. „Estonias“ piisab, kui vajalik

LINNAHALL?

koht ühe prožektoriga välja valgustada. Sama efekti saavutamiseks peab Linnahallis suunama viis-kuus prožektorit.

Teine probleem on lava kuhu ja arhitektuuriline spetsiifika, selle sarnasus amfiteatriga. See eeldab, et kogu seade tuleb teha nii, et oleks igast küljest vaadeldav, mis omakorda ei lähe kokku teatri spetsiifikaga. Näitleja peab mängima korraka mitmes suunas.

Pealegi pole see lava mõeldud teatrietenduseks, seal näiteks puudub pöördlava, raske on kasutada vahetuval dekoratsioon. Kõik toimub publiku silme all. Nii tuleb paratamatult ükskõik mis teos teha revüülükks. Pole võimalik luua sellist illusiooni, et vaataja unustab, et ta on Linnahallis.

Jõuame tagasi repertuaari valikuni. „Suudle mind, Kate“ nähtavasti ikkagi sobis sellesse saali.

Tükk ise aitas kaasa. See, et seal on tegemist teatriga teatris. Nii oli meil võimalik panna mängima teatri eesriie, nn. valekardin, mille taga võis teostada tehnilisi vahetusi. Aga paljusid asju oli võimatu lõpuni lahendada.

Kui sa rohkem kui pool aastat hiljem „Jesus Christi“ sellel laval tegema hakkasid, oli su suhtumine Linnahalli muutunud?

„Jesus“ sobis palju rohkem sellele lavale — ta ongi revüülük, numbrid on nagu pärlid kee otsas. Kui „Kate“is olid lavaline ja reaalne aeg võrdsed, siis „Jesus“ puhul need fragmendid — 3 viimast päeva Jeesuse elust — olid juba autorite poolt antud

ajaliselt tinglikuna. See võimaldas teha ka palju tinglikuma lavakujunduse. Valgus muutus ja olecki erinevas tegevuskohas.

„Jesus“ on hea näide ka meie algelisel lavatehnikast, oskusest loominguks taotlused ja ambitsioonid ühendada tehnilise poole küündimatusse. Julgen väita, et see tuleb kasuks, kui ollakse pidevalt loominguks seisundis, tuleb kogu aeg nuputada, kuidas vaesust ja viletsust peita. „Jesus“ puhul oli dekoratsioonist väga vähe spetsiaalselt selle lavastuse jaoks tehtud. Poodiumid ja trepid laenati „Estonia“ teatrist ja Linnahallist. Noored kunstnikud Liina Keevallik ja Reili Evart said fantastilise kogemuse, ehkki nad ei saanud tegelda puhta loominguks.

Olen Läänes lavastanud saalides, kus on piiramatud võimalused. Seal ei osata neid tihti kasutada. Masin või kompuuter teeb nende eest töö ära. Meie aga peame mitte millestki midagi tegema. See on kogemus, mis on meie vaesusega kaasa tulnud ja loominguks mõttes pole see paha. Tuleb vaesust peites olla pidevas nuputamise seisundis. Peab alati jalgratta uuesti leiutama.

Kas seal saalis on ilma mikrofonita kunagi esinetud?

Olen kuulnud vaid korra Tõnu Kaljuste koori seal nii esinemas. Aga see eeldab hiirvaikset saali, lavalt pakutav peab olema nii lummas. 5—6 minutit on see ehk võimalik, aga kui etendus kestab kolm tundi, siis on võimatu. „Jesus“ puhul eeldab juba žanr ise mikrofone.

◆ „Suudle mind, Kate“ Helgi Sallo ja Tõnu Kark.

◆ Niimoodi nad aastalõpul ühel ajal tulid: „Kuningas üheks päevaks“, „Estonia“ teatris ja „Jesus Christ“ linnahallis. H. Rospu fotomontaaž

Mikrid olid ka Su eri lavastustes erinevad.

Kõige tavalisem on juhtme otsas mikker, millega lauljad end tavaliselt juhtmetesse mässivad. Tuleb luua oma reži, kuidas neid käest-kätte anda, et juhtmed dekoratsioonide taha ei jää. See on tõsine töö.

Teine võimalus on kasutada raadiosaatjatega mikreid, et laulja võiks liikuda igas lavapunktis, juhtmeid kartmata. Siin peab aga arvestama, et kui lauljal on laval mikker käes, siis see muutub teatri mõttes kujundiks. Arvan, et „Jesuse“ puhul mikrid ei häirinud, vaatajad olid ette valmistatud. Aga kui „Kate'is“ oleksid olnud mikrid käes, oleks igasugune illusioon *story'st* hävinud.

Seal olid need imetillukesed, mis kleebitakse otsaette ja mida saalist näha pole.

Need võimendavad hääle, jätavad vabaks käed ja laval saab vabalt liikuda. Aga rocki võimendamiseks need ei sobi, nad ei ole dünaamilised, heliallikast (s.t. laulja suust) on nad alati konkreetsel kaugusel. Ooperi- või muusikalauljad teevad dünaamikat oma häälega. Rockis on hääle tekitamise viis teine, mikker on siin oluline abivahend.

Nii et ükski variant pole ideaalne.

Sõltub esitatavast teosest. „Kate'i“ mängisime nii, nagu mikreid poleks. „Jesuses“ töime mikrid avalikult lavale, nad muutusid kujundiks omaette.

Võimendatud heliga tükkide puhul muutub helirežiissöör nagu teiseks dirigendiks.

Oo jaa! Ta peab tükki väga hästi tundma. Orkestrit ja pillide spetsiifikat niikuinii. Kolmas on psühholoogiline moment: peab tundma inimesi, kes on laval, mismoodi nad laval häält tekitavad, milline on nende andelaad jne. Peab oskama arvestada, et näiteks Tõnu Kark mingit kohta ühel õhtul lausa karjub, teisel sosistab. Need kogemused seni peaaegu puudusid. „Kate'i“ puhul aitas meid rutiin heas mõttes. „Estonia“ teatri helimehed teadsid, kuidas teatrit tehakse ja tundsid inimesi. „Jesuse“ puhul tekkisid siin küll käärid.

Heliga juhtus mõlema etendustetsükli juures veel midagi müstilist. On nüüd selge, mis see oli?

Etendusel oli kuulda mürasid ja raginaid suvalistel kohtadel. Algul oli kahtlus, et aparaatuur pole nii töökindel, siis kahtlustasime mobiiltelefone. Lõpuks selgus, et Linnahallis töötab lisaks Kuku-raadiotele raadio „Tallinn“ ja see saadab oma võimsa raadiosignaali üle lahe Viimsi poolsaarele, kust signaal saadetakse raadio vastuvõtjatesse. Kui Viimsi suunas mineva signaali löikab ära suur laev, siis signaal peegeldub linnahalli tagasi ja peegeldus hakkabki kotermani mängima. Oleks me sellest enne teadnud, oleks ehk raadiojaamaga kokkuleppele jõudnud või etendused ajastanud vastavalt laevasõidugraafikule. Muidugi, ennekõike oleks seda pidanud teadma ja meid hoiatama Linnahall. Me ju ei üüri näiteks korterit, kui tingimused ei sobi. Aga see ei keelanud Linnahalli „Jesuse“ eest tohutusuurt üüri nõudmast. Minu jaoks eetilised momendid.

Kas Sa teeksid veel midagi selles saalis?

Ega ma ei kipu sinna, aga ma olen kogemusi saanud ja ma ei pelga seda maja.

Mida Sa „Jesuse“ kohta lõpetuseks ütleksid?

Mulle on sümpaatne, et hakkab tekkima mingisugune tolerantsus rockžanri suhtes. Mul on hea meel, et näiteks mu kolleegid „Estonia“ teatrist tulid seda vaatama. Unistan sellest, et Eestis leiduks helilooja, kes paneks ooperi- ja rocklauljad ühes tükis koos lavale. Nagu see maailmas on juba normaalne nähtus. Ma olen endale igasuguse muusika puhul leidnud kriteeriumi — kas loodu on aus. Kui pärast „Jesuse“ etendust oli trupiga väike pidu, siis tulid minu uued noored pikajukselised sõbrad välja kalambuurigaga, et kuigi ma olen ooperilavastaja, olen ma hinges salaja rockimees. Pagan teab, järsku on neil õigus.

Kultuurile ja haridusele mõeldud rahadega oli 70 aastat tagasi, eelmise iseseisvusaja algaastatel sama kitsas kui praegu. Tartu Kõrgem Muusikakool oli jätkuvalt ainelistes raskustes. Paluti haridusministeeriumilt 2 miljonit marka toetust, Riigikogu eelarve alamkomisjon vähendas selle aga 650 000-ni. Kooli ümber koondunud linna paremad muusikajõud pidid endile endiselt eratundidega lisa teenima, sest 24 nädalatu tunni palk oli kõrgharidusega õppejõududel vaid 6 000 mrk, nooremalt aga 4 800. Arvati, et palk võiks olla 6 200—8 400, kuigi ka see oli küllalt tagasihoidlik.

Kitsas oli mujalgi muusika vallas. „Vanemuine“ oli kassa huvides hakanud andma odavahinnalisi sõna- ja operetietendusi. Sealjuures oli aga „Vanemuise“ sümfooniaorkester, kes küll tegutses enamasti siviiti, 15 aasta jooksul 20 liikmelt 50 peale kasvanud. Suurenes ka kuulajate arv. Viimasel suvel oli see 97 kontserdi juures olnud kokku üle 37 000. Puudu jääb oli siiski 200 000 mrk. Sellegipoolest vaadati lootusega tulevikku. Taheti täiendada repertuaari uemate Prantsuse ja Saksa helitöödega, Bruckneri, Mahleri, Stravinski ja Prokofjevi, jätkata Eesti heliloojate autoriõhtutega.

Silmapiirile jõudis üldlaulu pidu. Täiendavalt võeti kavva Mart Saare „Laulu mõju“ ja „Mis need ohjad meida hoidvad“ ning Cyrillus Kreegi „Meie err oli elde rikas“. Kuid laulu-

pidu polnud mitte ainult laulu pidu. August Kitzberg oli käinud läbi Tartu kalmistud ja leidnud dr. Karl August Hermann haa ilma väärilise mälestus-sambata. Kuna lugupeetud kirjanik oli parejasti Kirjanduse Seltsi laekahoidja, oli ta selleks otstarbeks suutnud koguda juba 38 000 mrk. Vaja oli veel 60 000. Ja Kitzberg on resoluu- tne: „Meie ei tohi tuleval suvel laulupidule minna, enne kui Hermann ei ehi mälestus- märk. Tuleval kevadel saagu see ülesseatud.“

Etterütates olgu öeldud, et nii ka sündis.

Tallinna Noorteühingu sega- koor „Tungal“ esines „Vanemuises“. Koor ilmutas kõla- rikkust, kindlat rütmi ja laitmatu intonatsiooni. Silma paistsid naislauljad, kuid tenoritel ja bassidelgi jätkus noorusele vaa- tamata omajagu kandvust ja tusedust. „Postimees“ Juhan Aaviku isikus kinnitas, et „Mr. Vettikul on kahtlemata head anded koorijuhiks ja tema muusikaalsus laseb loota sellel alal väärtuslikke saavutusi, kui ta muusikas rohkem elab- tegutseb ja ettekannete sügavusi sisemiselt otsib“.

Kuid Aavik heidab ka ette liiga sagedast rõhutamis- markeerimist, mis iseäranis ilmsiks tulnud Miina Härma „Veel kaitse kange Kalev“ juures.

27. jaanuaril kogunesid mitte ainult lihtkodanikud Tallinna Koolinoorsoo Muusikaühingu segakoori kontserdile, keda juhatas Anton Kasemets. Kohal olid ka riigivanem, valitsuse liikmed ja välismaa diplomaadid. Tähistati Lauluisa dr. Fried- rich Reinhold Kreutzwaldi 40. surma-aastapäeva. „Kalevipo-

ja“ sõnadele loodud laulu- dest tulid ettekandele Her- manni „Kuku sa kägu kulda lindu“ ja „Isamaa mälestus“, Härma „Enne ja nüüd“, Kase- metsa omapärane „Kiigelaul“, Aaviku kaunis „Kalevi tunnistus“ ja hoogne „Laulu võim“ ning M. Saare „7 sammeldunud sängi“, Artur Lemba, kes käis sel kontserdil, leidis et „kõik nimetatud tööd kandis suur ja võimukas koor hr. Kasemetsa juhatusel suure- päraselt ette, hiilgades oma diktsiooni ja peene nüansseeri- misega“. Ette lauldi ka Rudolf Tobiase „Neenia Kreutzwaldi mälestuseks“. Muidugi tuletati sel puhul meelde, et Tobiasel oli olnud teoksil ka ooper „Kalevipoeg“. Valminud numb- rid võiks ju ette kanda, kui lei- taks raha, et käsikirjad pr. Tobiase käest ära osta.

25. jaanuaril esines Tartus Artur Lemba. Kontserdil oli vähe rahvast, puha noorsugu. Juhan Aavik iseloomustab Lemba mängu sõnadega: puhas tehnik, hea stiilitunne, kindel rütmika, ilmekas ettekanne. Intelligentset, läbipaistvalt kõ- las Bach Kromaatileine fantaasi, suure hooga Schumanni Finaal ja Chopini etüüdid, peenelt oli nikerdatud Ljadovi Vals, temperamentselt kõlas Balakire- vi Islamei. Oli ka 2 esiette- kannet: Heino Elleri prelüüdid Fis-duur ja Des-duur.

Mäletame, et prof. Glehni oli südameasjaks võtnud noorsoo- le kamermuusikat tutvustada. See tal ka õnnestus. Järje- kordne kontsert 7. jaanuaril Mustpeade saalis oli rahvast tungil täis. Jälle esinesid meie parimad jõud. Schuberti kava avas pr. Sigrid Hoerschelmann- Antropoff A-duur Sonaadiga.

Järnesid laulud pr. Glehni poolt ning lõpuks suur „Forelli- de kvintett“, esitajaks mõlemad Antropoffid ning hr-d Paulsen, Glehn ja Ivanov, viimane endine Vene õukonna kontrabassi- mängija, tollal juba estoonlane.

Jaanuaris 1923 esines „Esto- nias“ külalisena New Yorgi Metropolitan teatri tenor Karl Jörn. 4. jaanuaril kehastas ta nimiosa „Faustis“, hiljem laulis veel „Rigolettos“ ja „Carme- nis“. Tema hääl kõlas ja oli suure ulatusega, selgelt ja vabalt võttis ta kõrge do. Vääri- kat vastumängu pakkus kuulsale külalisele Margaretena pr. Olga Olak-Mikk ja Mefistona hr. Hansen, Gildana ja Micaelana pr. Päts-Jakobson.

Orelõhtute peamine korral- daja Tallinna Jaani kirikus oli August Topman, kes jaanuari lõpuks oli sel hooajal üles astunud juba 15 korda, esitades Saksa, Prantsuse ja Eesti uue- maid ja vanemaid helitöid. Val- davaks tema repertuaaris oli Bach. 31. jaanuari kontsert oligi pühendatud tervelt Bachile (Passacaglia ja fuuga e-moll, Fantaasia ja fuuga g-moll).

Sellist rahvamurdu, nagu oli 7. jaanuari sümfooniakontserdil, poldud sel hooajal veel nähtud, kuigi kava sisaldas enam-vähem tuntud muusikat, v. a. vahest Lully-Mottli „Balletisüit“ ja Saint-Saens'i prelüüd piibli-oo- perist „Veeuputus“. Laitmatult kõlas peateos — Mussorgski sümfooniline pilt „Õõ lagedal mäel“. „Ainult külakirikku kellad oleks pidanud ühe kellasarnase mänguriista peal mängitama, näiteks gongiga ehk mõne teisega, aga mitte klaveri peal ja veel oktaavidega“, leiab seda kontserti kuulams käinud Theodor Lemba.

Mari Märtin

W. Mellers

Baironlik legend Berlioz'i ja Tšaikovski muusikas

(Algus ML 1993/1)

Byron ise märgib: „Ma olen elanud nii välismaal kauges maades kui ka kodu- maal. Nii et peaaegu kõik, mis ma olen kirjutanud, on olnud paljas kirm, just kirm, erinevat liiki, kuid ikkagi kirm, kuna mu ükskõiksus ise oli üks suur kirm, mis oli kogemuste tulemus ja mitte looduse filosoofia.“ See käib ka Byroni luge- jaskonna ja eraelu kohta.

Byron oli ühiskonnaga vastuolus, olles aristokraat ja haritlane, kelle vabaduse- kirm oli rohkem emotsionaalne kui poliitiline. Nagu ütles Bertrand Russell: „Tema vabaduse kiitus oli samasugune kui Saksa printsil või irokeesi pealikul, mitte nagu tavalistel surelikel. Nagu on omane tüüpili- sele inglasele, kuulus Byroni sümpaatia nendele ühiskonnakihtidele, kes olid rõhu- tud, kuid tema nägemus vabast Itaaliast või vabast Kreekast oli poeedi, mitte poliitiku nägemus. Otsekohese ja julge inimesena oli ta revolutsionäär, kuid tema romantiline surm oli rohkem juhuslik kui kavatsatud. Selles osas võime teda võrrelda

Berlioziga, kes sündis 1803. aastal, seega viisteist aastat hiljem kui Byron.

Berlioz võnkus liiga ebakindlalt päritud klassikaliste väärtuste ja romantilisel murrangulise ideaali vahel. Kuigi ta ei olnud aristokraat, nagu oli Byron, oli ta üles kasvanud revolutsioonilisel Prantsu- maa, kus kuntnikud eelistasid kuuluda valitsevate klasside koosseisu ja kaitsta auga aristokraatlike nõudlusi ning isegi rikkaid inimesi tänuhäeks selle eest, et nende talenti oli tähele pandud. Ajal, kui vana aristokraatia likvideeriti ja uue revolutsioonilise ühiskonna väärtused olid materialistlikud, arvasid kuntnikud pare- maks ühineda lihtrahvaga ja võidelda kapitalistide vastu. Inimestest pidid saama uued aristokraadid, kes rajaksid ühiskonda mitte erahuvides, vaid humaansus ja kunsti heaks. Need kuntnikud olid sama- aegselt instinktiivselt suured ülikud, antud tingimuste kodanluse liikmed ja nende sümpaatia kuulus tooride parteidele.

Hoolimata oma ägedast iseloomust oli Berlioz traditsionaalne kuntnik, kelle juured ulatusid prantsuse klassikalisse ooperisse ja teatrisse. Kuna aga Euroopa muusika oli tol ajal austro-germaani

sugemetega ja suunatud sonaadi instru- mentaaldraama ja sümfoonia arendamise- le, siis oli Berlioz uhke, et temagi kuulus seltkonda, kus olid Cameau ja Lully. Kuigi tema armastatud kangelaseks oli uue maailma muusik Beethoven, uskus Berlioz, et tulevik peab kaasa tooma vana ühenda- mise uuega ja demonstreeris seda selgelt oma polüfoonilis-harmonilises ja teatri- lis-sümfoonilises muusikas. Klassikaline traditsioon ja romantiline egoism, millede vaenlaseks oli Byron, olid Berliozis raskelt eristatavad ja on tõsi, et selline murrangu- line kirglikkus ergatas teda niisuguste avalike formaalsete tööde juures, nagu on „Symphonie Funèbre et Triomphale“ (*Leina ja triumfi sümfoonia*), teos, mida ta lootis juhutada Place de la Con- corde'il tuhandelise orkestri ja kolmest tuhandest lapselt koosneva koori osavõtul. Isegi selline teda ennast šokeeriv teos, nagu ta suurim ja ikka veel parim töö „Sympho- nie Fantastique“ (*Fantastiline sümfoonia*), on üks kõige pingelisemalt distsiplineeritu- matest töödest 19. sajandi muusika loo- mingus, kuigi selle finaali („Nõidade sabatit“) on tunnustatud suurepäraseks klassikaliseks väärtuseks.

(Järgeb).

KLAYERID VALGES MAJAS

Esimese pianino tõi Valgesse Majja 1792. aasta oktoobris USA esimene, muusikalembeline president Georg Washington. Presidendi abikaasa range kontrolli all õppis sellel tema 10-aastane lapselaps Nelly 5 tundi päevas klaverit mängima. Mõnikord esines ka külalistele — kongressmenidele, saadikutele jne. Ka Washingtoni järglaste T. Jeffersoni (mängis ise viiulit) ja J. Madisoni (naine mängis klaverit) ajal oli Valges Majas pianino. Inglise põletasid selle 1812. aasta sõjaretkel ajal.

Järgmiste Valge Maja klaverite kohta on juba rohkem andmeid. Monroed (elasid Valges Majas 1817-25) töid endale klaveri (4 pedaaliga) Prantsusmaalt, Adamsid (1825—1829) ostsid Bostonist. Viimane on ka esimene säilinud Valge Maja klaver (5,5 oktaavi), praegu muuseumieksponaat *Smithsonian Institution*'is. Kui kongressmen Charles Ogle süüdistas M. Van Burenit (1837—41) liigse luksuse pärast Valge Maja sisustamisel, mainis ta muuhulgas pianinot ja atlassiga kaetud klaveritoole.

Erilise muusikaarmastuse poolest paistis silma John Tyler (1841—45), viiuldaja-asjaarmastaja. Ta tõi Valgesse majja koguni kaks klaverit ja organiseeris muusikaõhtuid, lüües ise koos abikaasaga kaasa.

M. Fillimore'i ajal (1850—53) oli Valges Majas juba kolm pianinot. Tema tütar oli andekas pianist, mängis ka harfi ja kitarrit, esines tihtipeale presidendi külalistele.

A. Lincolnil valitsemisajal (1861—65) anti ta poegadele Valges Majas klaveritunde. Pianist Teresa Carreno väidab, et see klaver olnud kohutavalt häältest ära.

R. Hayesi ajal (1877—81) oli esimene leedi Lucy jällegi väga musikaalne, organiseeris pühapäevaseid koosviibimisi, kus lauldi ja mängiti klaverit, seejuures ei jäänud Lucyle klaverimängimise oskuse alla siseminister C. Schurz. Hayesi presidendiea lõpus oli Valges Majas koguni 4 klaverit. Neist üks oli esimene, mis oli spetsiaalselt presidendiresidendi jaoks ehitatud.

Bandžomängijast president Ch. Arthur (1881—85) viis sisse kombe organiseerida Valge Maja idaruumis kontserte

kutsutud külalistele. Tema ajal muretseti Valgesse Majja ka esimene tänapäevane 7,5-oktaaviline klaver.

C. Cleveland (1886—89; 1893—97) on ainus Ameerika president, kes Valges Majas olles abiellus. Tema sõber, William Steinway, kuulsa klaverifirma juht, kinkis talle pulmadeks oma vabriku toote.

Steinway tehases valmistatud 100 000. klaver rändas kullaga kaunistatult jällegi Valgesse Majja juba president Th. Roosevelti ajal (1901—1909). 1938. aastaks oli see ära kulunud ja rändas muuseumi Adamsi pianino kõrvale.

W. H. Tafti (1909—1913) abikaasa oli andekas pianist, Cincinnati sümfooniaorkestri looja, Valge Maja muusikaõhtutel esinesid tema kõrval paljud tolle aja kuulsad klaverimängijad.

Peaegu sama kordus Esimese maailmasõja järel pärast W. Wilsoni (1913—21, oli nooruses mänginud viiulit, armastas kuulata muusikat) valitsemisega. W. C. Hardingi (1921—23) ja C. Coolidge'i (1923—29) abikaasad olid mõlemad väga muusikalembelised. Neist esimene oli konservatooriumiharidusega pianist, harjutas vähemalt tund päevas. Ka Harding ise oli mänginud nooruses mitmeid pille ja lõi vahetevahel presidendinagi mereväe-orkestris kaasa. Coolidge'i ajal mängis teiste kuulsate pianistide hulgas Valges Majas ka Sergei Rahmaninov, koguni 3 korda.

President Fr. D. Roosevelti ajal (1933—1945) sai Valge Maja oma kolmanda Steinway-klaveri, firma 300 000-nda. Selle disainimisel osales ka president ise. Pilt on tõesti omalaadne: jalad kotkakujulised (USA vapp), külgedel maalingud Ameerika muusikaelu ajaloost (vt. fotol)

H. Truman (1945—53) oli esimene USA pianistist president. Üks tema ihukaitsjatest meenutab: „Tal oli raske ükskõik kus klaverist mööda minna, ilma et ta oleks istunud ja vähemalt minut või paar mänginud.“

Kui klaverijalg aga 1948. a. Valge Maja pehastama hakanud põrandast läbi vajus, võttis Truman vastu resoluutse otsuse anda hoone kapitaalremonti. Presidendi pere tagasikolimist neli aasta hiljem näidati televisioonis: H. Truman koos tütreaga mängisid klaveriduod.

D. Eisenhoweri ajal (1953—61) esines Valges Majas korra ka Artur Rubinstein. John ja Jaqueline Kennedy (1961—63) olid kunstide patroneerijad, viisid sisse regulaarsed telekontserdid Valgest Majast. Seda traditsiooni jätkas L. Johnson (1963—69). Pärast triumfi Tšaikovski-konkursil Moskvas mängis Valges Majas siis ka Van Cliburn. Muide, samuti Texasest pärit nagu Johnsongi.

R. Nixon (1969—74) oli nooruses õppinud ja mänginud mitmeid pille, muuhulgas ka klaverit. See pill jäi ta lemmikuks presidendina. Abikaasa pahas, kui Nixon õõsel klaverit mängis. Oma mälestustes kirjutab R. Nixon: „Klaverimäng on eneseväljenduse vormina võib-olla kirjutamisest ja rääkimisest etem.“

Teleseeria „Esinemised Valges Majas“ (*In Performance at the White House*) on ka hiljem jätkunud. Vast meeldejäävaim Reagani ajast (1981—1989) on Van Cliburni esinemine vene rahvalauludega vastuvõtul M. Gorbatsõvi auks.

1991. a. oli Valge Maja kolmas „Steinway“ tehases kohendamisel ja parandamisel.

Saab näha, kas toob midagi uut kaasa B. Clinton, kes on nooruses õppinud saksofoni ja mõnikord mängis ka valimiskampaania ajal seda pilli.

Lühendatult ajakirjast „Clavier“

◆ Pianist H. Truman. Kuulavad naine ja tütar.

Noodiautomaadid vallutavad turgu

USA-s on mõnedes muusikakauplustes võetud kasutusele uus meetod nootide müümiseks. Firma *Music Writer* on leiutanud seadme nimega *Note Station*, mida võiks iseloomustada kui noodiautomaati.

Note Station on pangaautomaati meenutav seade, mille mälu võib sisaldada isegi kümnete tuhandete palade noodid. Need on talletatud raali MIDI-andmetena. *Note Station*'i programmis olevate muusikapalade noote saab alguses vaadata kuvariokraanil. Soovi korral võib muusikat ka kuulata.

Suurim erinevus trükitud nootidest on see, et *Note Station* võib palad automaatselt transponeerida kliendi soovitud helisfikkku. Enim kasu on sellest lauljatele, kellel võib sageli olla raskusi oma hääleulatusele sobivate heliteoste leidmisega. *Note Station*'i abil võib vabalt katsetada eri helistikke.

Transponeerimise soovi põhjenduseks võib olla ka algajate muusikute ja amatööride soov saada versioon oma lemmikpalast kergemas helistikus. *Note Station*'i juurde kuuluva laserkirjutiga trükitakse kliendile koopiad soovitud nootidest. *Note Station*'ilt tellitud noodid maksavad peaaegu sama palju kui vastavad trükitud noodid.

Note Station'i noodivalikust — esialgu paartuhhat pala — on enamik kerge muusika poolelt, leidub aga ka „Kuupaiste-sonaadi“-tüüpi klassikapalu. *Note Station*-aparate on lubatud tuua ka Euroopa muusikapoodidesse, võimalik et Soomegi.

„Rondo“
7/1992

Tähistagem õpetaja sünni-aastapäeva

Aasta pärast, 19. jaanuaril on trompetist-pedagoogi August Metsa 80. sünni-aastapäev. 40 aastat töötas ta Tartu Muusikakoolis, lõi oma vaskpillimängijate koolkonna. Tartu vaskpillimängijad kutsuvad üles oma kolleegide kogu Eestimaalt, esijoones aga August Metsa omaaegseid õpilasi varakult mõtteid vahetama, kuidas seda tähtpäeva väärikselt tähistada. Võtta ühendust Tartu Muusikakooliga telef. 3 46 11, Kaupo Antzon.

Bernhardiin Beethoven

Aastavahetusel läks Tallinna kinos „Sõprus“ küllaltki suure eduga Ameerika film „Beethoven“. See polnud mitte Saksa heliloojast, vaid hoopiski bernhardiinikoerast. Nagu kinnitasid nii kinotöötajad kui ka -külastajad, mingit geeniuse profaneerimist nad küll ei näinud. Oli ju bernhardiinikoer sümboolne ja nime saamine põhjendatud — kutsikas reageeris haukumisega Beethoveni muusikale. Enne etenduse algust arvas üks vana daam, et võib-olla koerakutsu mängib ka klaverit ja komponeerib muusikat. Oma vempudega palju naeru tekitanud bernhardiin nii kaugele siiski välja ei jõudnud.

Mis oleks, kui ka meie filmimehed sellest trikkist inspiratsiooni saaksid. Näiteks Mark Soosaar jätkaks küll pealkirja järgi filmide tegemist vabariigi esimestest meestest, sisuks oleks aga pätsukaru seiklused Väandra laanes, mingi rüütliromaani ekraniseering või meri kihnlaste elus.

ML Kõrvaarsti nõuanne

V. Tsimbalistov

ANEKDOOTE MUUSIKUTEST

(Algus ML nr. 92/11)

DIRIGENDID on alaliselt orkestrantide hammaste vahel. Kelle löök on ebaselge, kellel pole suhtlemisuskust, kes muidu loll — iseenesest väga inimlik. Taavo Wirkhaus on selle kohta kirjutanud: „Orkestrant, kui ta just dirigenti ei vihka, on ta peale kade ja tahaks parema meelega ise orkestrit juhatada“. Tema artikkel ühes vanas TMK-s (1987, Nr. 12) on päris huvitav läbi lugeda. Saaks üht-teist kasulikkku teada. Ja niisiis —

◆
Öelnud kord dirigent S. orkestrile: „Mul on pärituurid kaduma läinud. Kuni ma skeemi löön, vaadake kätt, kui ma aga hakkam p...id õhku joonistama, siis vaadaku igaüks ise, kuidas hakkama saab...“ Aga enne dirigendi M. tulekut olla orkester alati arutanud, kas täna mängime seda, mis noodis kirjas, või kae järgi?“

◆
Kord elanud kuulus dirigent, kes enne sümfooniakontserdi juhatamisele asumist võtnud fraki rinnataskust paberilehe, lugenud sinnakirjutatu läbi — ning juhatanud kontserdi maha äärmise kindlusega. * Küll üritanud

nooremad kolleegid saada maestro edu jälile, kuid tulutult. Alles pärast maestro surma õnnestus ühel neist leske külastades käia korra riidekapi kallal ja frakitaskust väärtuslik paber sisse vehkida. Nüüd, nüüd ometi oli tee maailmakuulsusele avatud! Suure õhinaga asunud noor dirigent kadunud maestro väärtuslikku pärandit lugema.

Paberil seisnud: „PEA MEELES:
— löö esimene löök alla,
— ava partituur ja vaata, mitme peale lugu läheb.

Kui kolme peale, löö teine löök endast eemale; kui nelja peale, löö teine löök sissepoole.

On ka teine variant. Paberil seisis:
PEA MEELES —
viilud vasakul, tšellod paremal, puhkpillid otse sinu ees!“

◆
N. orkestris söimas dirigent kontrabassimängijaid: „Ma saan aru, et aia taha läinud viuldajatest saavad aldimängijad ja aia taha läinud tšellistidest kontrabassimängijad. Aga kuhu oh teil veel minna?“

Rühma sügavusest kostis: „Dirigentideks“.

Mati Põdra

Peatoimetaja: Mart Vainu

Musikaht

Sisutoimetaja: Aime Kons
Lõuna-Eesti korrespondent: Marina Tamme
Masinakiri: Piret Jutta
„Kiir“, tell. 43

Väljaandjad: „FRATRES“
ja EV Kultuuriministeerium
Tallinn 34 (EE0034) pk. 996.
Teisipäeval ja neljapäeval 14.30—
16.00 tel. 52 51 24